

ФАО: НОВІ МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО АПК

Г. Широкий, центр зовнішньополітичних досліджень НІСД

Проаналізовано інформацію щодо виконання Плану швидкого реагування Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО) для України на 2022 р., Стратегії щодо підтримки зберігання зерна, а також основні напрями діяльності організації в рамках Плану реагування ФАО для України на 2023 р.; підготовлено відповідні висновки.

Висновки

1. ФАО модифікувала свою стратегію діяльності в Україні: у 2022 р. організація підтримувала сільськогосподарське виробництво в Україні з метою підвищення рівня наявності й доступу до продовольства; у 2023 р. акцент зроблено на відновленні продовольчих систем та забезпеченні продовольчої безпеки згідно з новим Планом реагування.

2. Одним з пріоритетів в аграрній сфері залишається залучення та ефективне використання міжнародної допомоги, зокрема сприяння реалізації Плану реагування ФАО для України на 2023 р., а також пошук джерел фінансування.

3. З огляду на кандидатів на пост Генерального директора ФАО, поданих урядами країн, а також практику переобрання однієї і тієї самої особи на цю посаду, можна впевнено стверджувати, що Генеральним директором ФАО буде перебрано кандидата від КНР, чинного Генерального директора ФАО пана Цюй Дуньюя.

4. Важливо забезпечити реалізацію значного потенціалу співпраці, окрім ФАО, з іншими організаціями ООН, зокрема в рамках Всесвітньої продовольчої програми, Міжнародного фонду сільськогосподарського розвитку¹, щодо просування інтересів світової спільноти та України із гарантування світової продовольчої безпеки в рамках ініціативи «Зерно з України», Чорноморської зернової ініціативи та «Шляхів солідарності» між Україною та ЄС.

¹ Нещодавно на щорічній сесії Керівної ради Міжнародного фонду сільськогосподарського розвитку ухвалено рішення підтримати набуття членства Україною, яка стане 178 країною – членом Фонду після проходження відповідних внутрішньодержавних процедур. Див.: URL: <http://surl.li/fwqwg>

Реалізація Плану швидкого реагування у 2022 р.

У відповідь на зростаючу глобальну продовольчу кризу, спричинену широкомасштабним вторгненням РФ в Україну, ФАО запровадила у 2022 р. План швидкого реагування², а також Стратегію щодо підтримки зберігання зерна³, які впроваджувалися разом із ключовими партнерами ФАО та КМУ, Мінагрополітики й місцевими державними адміністраціями.

У цілому на реалізацію Плану швидкого реагування в Україні у 2022 р. ФАО планувало залучити 180,4 млн дол. США: 115,4 млн дол. США – на заходи Плану швидкого реагування та 65 млн дол. США – у рамках Стратегії щодо підтримки зберігання зерна. За підсумками 2022 р., вдалося профінансувати заходи зазначених Плану та Стратегії на 37 % та 92 % відповідно⁴.

Так, за даними ФАО, під час війни у 2022 р. розподілено та надано:

- насіння овочів та насіннєву картоплю, а також багатоцільову грошову допомогу в рамках екстреної підтримки сільськогосподарського виробництва для понад 40 тис. домогосподарств;
- понад 5,4 тис. тонн насіння озимої пшениці для підтримки понад 1,5 тис. дрібних фермерських господарств та 6,6 тис. сільських домогосподарств;
- підтримку взимку на корми для тварин та ремонт приміщень для худоби для 27 тис. домогосподарств;
- багатоцільову грошову допомогу для понад 2 тис. вразливих сільських домогосподарств, зокрема у Дніпропетровській, Херсонській та Запорізькій областях;
- понад 26 тис. зернових рукавів для майже 1,5 тис. малих та середніх сільгосптоваровиробників (очікується, що до кінця березня 2023 р. загалом буде поставлено 30 тис. зернових рукавів для зберігання понад 6 млн тонн зернових культур) разом із 105 комплектами для завантаження та розвантаження зерна.

Нові можливості в рамках Плану реагування для України на 2023 р.

У 2023 р. ФАО і далі надаватиме допомогу, згідно з Планом реагування для України на 2023 рік⁵, за трьома основними напрямками діяльності, які потребуватимуть фінансування розміром 205 млн дол. США.

По-перше, ФАО виділятиме кошти безпосередньо на відновлення продовольчої безпеки та поліпшення самозабезпечення продовольством у дев'яти областях України для 500 тис. домогосподарств у сільській місцевості, які знаходяться уздовж лінії фронту, на прибережних та інших територіях, що зазнали значного впливу від війни.

² Ukraine: Rapid Response Plan, March–December 2022. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). URL: <https://www.fao.org/publications/card/en/c/CB9457EN>

³ Ukraine. Humanitarian response update. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). URL: <https://www.fao.org/3/cc0978en/cc0978en.pdf>

⁴ Ukraine: Response programme, January–December 2023. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). URL: <https://www.fao.org/documents/card/en/c/cc4655en>

⁵ Там само.

Передбачається, що обсяг фінансування заходів цього напрямку становитиме 100 млн дол. США, які спрямовуватимуться на забезпечення сільських домогосподарств критично важливими засобами виробництва продукції рослинництва (зокрема насінням, добривами, обладнанням) та тваринництва (кормами, приміщеннями для тварин, ветеринарними засобами тощо) у спосіб надання готівки, ваучерів і підтримки в натуральній формі.

По-друге, ФАО концентруватиме свою допомогу на відновленні сільськогосподарського виробництва та ланцюгів створення доданої вартості. Для реалізації заходів цього напрямку ФАО планує залучити 90 млн дол. США.

Зазначені заходи дозволять надати альтернативні джерела енергії малим та середнім сільськогосподарським виробникам сектору тваринництва, рибного господарства та пов'язаними з ними харчовій і переробній галузям, а також інвестувати у відновлені джерела енергії та ефективні технології сушіння зерна.

Крім того, планується забезпечити насінням кукурудзи, ярої та озимої пшениці, інших культур, а також добривами (на площу не більше 10 га) зареєстрованих у Державному аграрному реєстрі малих та середніх сільськогосподарських виробників. Цю допомогу отримають господарства, котрі знаходяться на територіях, що зазнали втрат від війни.

Водночас ФАО інвестуватиме у стимулювання та розвиток короткого циклу ланцюгів доданої вартості, надаючи відповідні гранти й технічну підтримку.

Передбачається також налагодити співпрацю з відповідними агентствами та організаціями для сприяння знешкодженню вибухонебезпечних предметів на сільськогосподарських угіддях.

По-третьє, на відновлення критично важливих для агропродовольчої системи послуг ФАО планує залучити та виділити 15 млн дол. США.

У цій царині зусилля ФАО спрямовуватимуться на поліпшення і збереження якості зерна, вирішення технічних проблем, пов'язаних із наземним транспортуванням, сприяння експорту зерна до країн, які гостро потребують продовольства.

Поряд з цим, пріоритетом ФАО буде зміцнення системи безпеки здоров'я населення завдяки підтримці важливих ветеринарних послуг, зокрема через посилення спроможностей Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, інших відповідних урядових органів, сільгосптоваровиробників, трейдерів тощо.

З огляду на те, що Банк генетичних ресурсів рослин України зазнав серйозних втрат унаслідок російської агресії і досі знаходиться в небезпечному місці у м. Харкові, ФАО сприятиме його релокації до більш безпечного місця – у м. Львів.

Вибори на вищий керівний пост ФАО

Важливим у розвитку ФАО та реалізації її цілей є обрання Генерального

директора ФАО в липні 2023 р. Вибори на вищий керівний пост організації відбудуться під час 43-ї сесії Конференції ФАО (Рим, 1–7 липня 2023 р.). На пост Генерального директора ФАО претендують два кандидати: чинний Генеральний директор пан Цюй Дуньюя (QU Dongyu, Китайська Народна Республіка) та представник Республіки Таджикистан пан Ділшода Шаріфі (Dilshod Sharifi)⁶.

Варто зазначити, що станом на 28 лютого 2023 р. країни – члени ФАО представили трьох кандидатів на посаду Генерального директора організації, але 6 березня 2023 р. Генеральний секретар Конференції та Ради ФАО отримав повідомлення від Постійного представництва Республіки Ірак при ООН, де зазначалося про відкликання кандидатури від їхньої країни.

Під час ухвалення рішення щодо підтримки того чи іншого кандидата на пост Генерального директора ФАО країни – члени організації мають брати до уваги здатність кандидата забезпечити ефективність і прозорість у роботі ФАО та швидке реагування на надзвичайні ситуації. Не менш важливими є його бачення розвитку світової системи управління продовольством та сільським господарством, спроможність зробити вагомий внесок у реалізацію Цілей сталого розвитку, зокрема щодо подолання голоду, пом'якшення наслідків зміни клімату тощо.

Зважаючи на те, що Китай має більші можливості для підтримки ФАО серед кандидатів, а також з огляду на практику перебування однієї і тієї самої особи на цій посаді кілька термінів поспіль, імовірно на другий чотирирічний термін повноважень, який почнеться з 1 серпня 2023 р., Генеральним директором ФАО буде обрано представника Китаю.

⁶ Candidates for the post of FAO Director-General announced. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). URL: <https://www.fao.org/newsroom/detail/candidates-for-the-post-of-fao-director-general-announced-march-2023/en>